

Klocek, Anna Elżbieta

Dzieje Szkoły Odzieżowej w Płocku w latach 1945-1995

Notatki Płockie 39/4-161, 24-31

1994

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

DZIEJE SZKOŁY ODZIEŻOWEJ W PŁOCKU W LATACH 1945 - 1995

Płock, z chwilą zajęcia przez wojska niemieckie 9 września 1939 roku, został wraz z całym regionem Mazowsza Płockiego włączony do Rzeszy jako Prusy Południowo-Wschodnie. Okupanci sporządzili plan regulacyjny, mający przekształcić Płock w "Miasto czysto niemieckie" o nazwie "Schröttersburg"¹. W związku z tym wszystkie polskie placówki oświaty i kultury były likwidowane. Dnia 21 stycznia 1945 roku Płock został wyzwolony. Rozpoczął się okres powrotu do miasta tych, którzy opuścili Płock w chwili zajęcia przez okupanta, bądź byli wywiezieni przez hitlerowców. Powracali, by rozpocząć pracę, usuwać szkody, obliczać straty personalne wśród pracowników instytucji płockich. Największe straty poniosła oświata i wymiar sprawiedliwości. Dzięki ogromnemu zapałowi całego społeczeństwa szybko zaprowadzono w mieście porządek oraz przystąpiono do organizowania placówek gospodar-

czych, społecznych, kulturalnych i oświatowych. Do najbardziej zaangażowanych grup społecznych należeli przede wszystkim nauczyciele, którzy w błyskawicznym tempie uruchamiali szkoły oraz różnorodne kursy. Chodziło o jak najszybsze przygotowanie kadr zawodowych

niezbędnych podczas odbudowy przemysłu, uruchamiania warsztatów rzemieślniczych i mających świadczyć usługi dla ludności. W tej sytuacji problem szkolnictwa ogólnokształcącego jak i zawodowego stał się jednym z najważniejszych problemów w pierwszych dniach wyzwolonego Płocka.

Na początku lutego 1945 roku zgłosiła się do Kuratorium Okręgu Szkolnego Warszawskiego nauczycielka Gimnazjum Odzieżowego z Białegostoku - Maria Biernatowa z prośbą o przydział pracy. Od ówczesnego Inspektora Szkolnego otrzymała 12 lutego 1945 roku zadanie zorganizowania i uruchomienia Państwowego Gimnazjum Bieliźniarskiego i Państwowej Szkoły Krawiecko-Bieliźniarskiej dla dziewcząt w Płocku.² Po kilkudniowej wędrówce pieszo i "autostopem" dotarła na miejsce. Władze miejskie w Płocku poleciły Marii Biernatowej poszukanie lokalu, który będzie można przystosować do potrzeb szkoły. Po wnikliwej penetracji miasta ostatecznie zapadła decyzja, że najbardziej odpowiedni będzie budynek w śródmieściu, przy ul. Sienkiewicza 26, położony wśród ogrodów, z dala od ruchu ulicznego. Była to przedwojenna, czynszowa kamienica prywatnych właścicieli, których losy wojny rzuciły poza granice Polski. Ten secesyjny, dwupiętrowy obiekt o trzyczęściu pomieszczeniach został przypuszczalnie zbudowany przed rokiem 1872, jako budynek mieszkalny i taką funkcję pełnił do końca drugiej wojny światowej. Dom przy ul. Sienkiewicza 26 w czasie wojny zajmowało gestapo na biura, stołówkę i kilka pokoi hotelowych. Budynek ten był bardzo zniszczony. Ściana szczytowa, od strony zburzonego i spalonego przez Niemców budynku, była pęknięta od poziomu aż do samego szczytu. Na drugim piętrze powstały szpary tak duże, że można było przez nie wyglądać na sąsiednie podwórze³. Nikt z mieszkańców nie zajął tak zniszczonego budynku i dlatego bardzo szybko uzyskano zezwolenie od Rady Narodowej m. Płocka na zajęcie go przez szkołę. W dniu 1 marca 1945 roku Wydział Mieszkaniowy przy Radzie Narodowej w Płocku zatwierdził ten budynek dla potrzeb zawodowej szkoły żeńskiej⁴. Budynek zniszczony przez działania wojenne wymagał poważnego remontu. "Po długich i usilnych staraniach Wydział Techniczny przy Magistracie rozpoczął remont lokalu dopiero 4 kwietnia 1945 r.⁵ "Dzięki pomocy władz miejskich i zaangażowaniu mieszkańców udało

Kwiecień - 1945r

*W dniu 12 kwietnia 1945 roku o godz. 11³⁰
została otwarta Szkoła i Gimnazjum Krawiecko-
Bieliźniarskie w Płocku przy ul. Sienkiewicza 26.
Po nabieżonim opracowaniu w godzinie podomi-
nikantnym zebrali się przedstawiciele Starostwa,
Zarządu Miejskiego, Inspektoratu, Rady Miejskiej,
Zawodowych i Robotniczych, Został Redaktor
oraz profesorowie i uczeniowie nimo dwojga
się szkoły zawodowej i jednej z sal na parterze
gimnazjum przeznaczono na szkoły i gimnazjum.
Tu po pominięciu zebranych gości przez Panią
Dyrektorę i Panią Biernatową zabrali kolejno
słowo niektórzy z obecnych wygłaszając korzystne
sugeracje i życzenia, w których wyrażono
niezmierną nadzieję na zakończenie me-
moriu i pracy. Został Redaktor prosił o posadzenie
Szkół i Gimnazjum. Zapadła decyzja o posadze-
niu szkoły w miejscu, w którym wyrażono
poważne zainteresowanie polskiej mto-
szości.*

Pierwsza strona Kroniki Państwowego Gimnazjum Krawiecko-Bieliźniarskiego w Płocku z lat 1945-1948/49

Wydział Mieszkaniowy

L. ....

431

Niniejszym zezwala się Ob. ....

na przeprowadzenie się z mieszkania przy ul. ....

do mieszkania przy ul. Sienkiewicza nr. 26 (cały dom)

na Państwową Szkołę Zawodową, Koniak

Kierownik Wydziału:

Przewodniczący

Rady Narodowej m. Płocka:

Decyzja Rady Narodowej m. Płocka zatwierdzająca budynek przy ul. Sienkiewicza 26 dla potrzeb zawodowej szkoły żeńskiej

się przeprowadzić prowizoryczny remont, oszklnić okna i przygotować cały parter do potrzeb szkoły. Pierwszy woźny tej szkoły z dwudziestoletnim stażem pracy - Adam Dylewski, często wspominał jak podczas uruchamiania szkoły zdobywano kawałki szkła by wstawić je w okna. Z jakim trudem gromadzono niezbędny sprzęt, żeby rozpoczęła się praca kancelarii szkolnej. Dyrektorka jak również pierwsi pracownicy szkoły zbierali w opuszczonych przez Niemców biurach, urzędach, różne przedmioty i znosili troskliwie do gmachu szkolnego. Pierwsze pisma, sprawozdania, pierwsze protokoły pisane były po niezadrukowanej stronie formularzy i akt porzuconych przez Niemców⁶.

W dniu 12 kwietnia 1945 roku po uroczystym otwarciu szkoły, w częściowo odbudowanych i wyremontowanych izbach rozpoczęły się pierwsze lekcje. Zostały uruchomione dwie szkoły o poziomie gimnazjalnym i niższym. Przyjęto do klas pierwszych 250 uczennic. Utworzona została jedna klasa dla dziewcząt pragnących zdobyć zawód. Oprócz Marii Biernatowej pełniącej obowiązki dyrektora szkoły, od połowy lutego 1945 roku pracowała w szkole jedna sekretarka, jedna nauczycielka i dwóch woźnych. W sumie pięć osób, które oprócz zaliczki w wysokości pięciuset złotych nie otrzymywały żadnych poborów. Była to na terenie województwa mazowieckiego jedyna szkoła zawodowa dla dziewcząt⁷.

Aby młodzież miała na czym siedzieć przynosiła sa-

ma z domów taborety i krzesła. Stołki te traktowane były jako pożyczka zwrotna. Uczennice kończąc szkołę zabierały je z powrotem do domu. Praca dydaktyczna organizowana była w oparciu o przedwojenny program nauczania. Dopiero z czasem, stopniowo Kuratorium zaczęło nadsyłać zarządzenia i programy, które regulowały i normowały życie szkoły. Lekcje odbywały się na dwie zmiany. Lekcje ogólnokształcące i zajęcia warsztatowe prowadzono na parterze w czterech salach. Pierwsze i drugie piętro budynku przystosowano na internat dla dojeżdżających uczniów i na mieszkania dla nauczycieli i woźnych, którzy nie otrzymali jeszcze przydziału na własne mieszkanie. Pomocy naukowych książek nie było żadnych. Wszystkie pomoce trzeba było robić samemu. Młodzież zaczęła z domów przynosić własne książki, które stały się załączkiem szkolnej biblioteki, liczącej w 1970 roku już ponad 7000 woluminów. Nie czekano na to, co przydzieli władze oświatowe. Nauczyciele, rodzice i młodzież własną pracą, trudem, pomysłowością budowali i organizowali od podstaw życie szkoły⁸.

Nauczyciele pracowali przez kilka miesięcy bez grosza wynagrodzenia. Aby otrzymać pensje musieli przetrzymać długi i ciężki okres związany z rejestracją szkoły. Przypuszczalnie, żadna szkoła w Płocku nie przeżyła tak ciężkich chwil jak szkoła odzieżowa. Płock słynął już przed wojną ze znacznej ilości szkół, które stały

się częścią jego historii. Po wojnie wrócili do nich wszyscy, którzy ocalili z pogromu wojennego. Wrócili do przerwanej pracy, do ocalonych szczęśliwie pomocy naukowych i mebli. Dzięki temu mogli szybciej i lepiej przygotować wszystko na przyjęcie młodzieży. Tu dosłownie z niczego, bez pieniędzy trzeba było tworzyć wszystko od podstaw. Istniała wprawdzie w Płocku przed wojną szkoła prywatna, prowadzona przez dwie siostry panny Jarząbkówny, a przeznaczona dla córek okolicznych ziemian, które tutaj uzupełniały domowe wykształcenie. Szkoła ta mieściła się przy ulicy Kościuszki 6. Majątek szkoły został zniszczony przez Niemców i rozkradzony⁹. Tymczasem majątek nowo powstałej szkoły odzieżowej przy ul. Sienkiewicza 26 składał się z przedmiotów ofiarowanych przez rodziców lub pożyczonych. Cały wykaz inwentarza nie zawierał nawet 20 pozycji "Inwentarz szkolny składa się z przedmiotów ofiarowanych przez Koło Rodzicielskie i przedmiotów wypożyczonych:

przedmioty ofiarowane	przedmioty pożyczone
2 duże stoły krawieckie	25 stolików
1 mapa Europy	80 krzesel
2 biurka	1 pianino
1 szafa biurowa	2 maszyny nożne
2 półki biurowe otwarte	1 maszyna ręczna
1 półka stojąca	1 żelazko elektryczne
z przegródkami	
godło państwowe	2 biurka
przybory do pisania	2 szafy
1 dzwonek szkolny	1 zegar ścienny
	3 fotele ¹⁰ .

Wpisane w inwentarz szkoły w rubryce przedmiotów pożyczonych jedno żelazko elektryczne do prasowania przeznaczone było dla wszystkich grup warsztatowych. Jednakże już 15 czerwca 1947 roku przygotowano pierwszą wystawę prac uczennic oraz rewię mody, na którą licznie przybyli mieszkańcy Płocka.

We wrześniu 1945 roku zorganizowano w szkole Koło Rodzicielskie, Samorząd Uczniowski, Koło PCK i ZHP, a następnie Spółdzielnię Uczniowską "Igielki" i młodzieżowe koła organizacji młodzieżowych ZMW "Wici", ZMP i TPPR.

Bardzo dużą aktywność rozwinął Samorząd Uczniowski, który pod opieką Marii Rymgajło współpracował systematycznie z Dyrekcją Szkoły i Radą Pedagogiczną. Maria Rymgajło wraz z Samorządem wystąpiła z inicjatywą ufundowania szkole sztandaru. W celu uzyskania funduszy na wykonanie sztandaru organizowane były zabawy i loterie fantowe. Projekt rysunkowy sztandaru opracował Henryk Łagowski. Wszystkie działania zakończyły się sukcesem. W czerwcu 1948 roku odbyła się uroczystość przekazania szkole sztandaru. "Absolwentka Zenia Cichosz przekazała sztandar kol. z klasy III-ciej Marysi Łakomskiej. Wśród ogólnej ciszy mocno i dobitnie brzmiały słowa:

Od lewej stoi: Maria Biernat - Dyrektor szkoły w latach 1945-1960, siedzą: Anna Pająk - polonistka, Małgorzata Białecka - redaktor "Tygodnika Płockiego", Alina Kłoczek - historyk, nauczyciel spółdzielczości; Melania Mańkowska - polonistka, wicedyrektor szkoły od 1991 roku.

*Przyjmij z rąk moich ten sztandar
Naszą miłość, cześć,
Nasz honor i nadzieję.
Przysięgnij, że go zawsze godnie będziesz nieść,
Gdzie słońce prawdy jaśniej...
My ślubujemy Ci sztandarze
Przez trudy nauki iść w pracy znój,
Swe serca gorące składamy Ci w darze.
Ty nas prowadź w życia ciężki bój!
Niech godło państwa co łśni na czerwieni
Wskaże nam drogę, oprómieni trud
Nasze pragnienia w stal czyn zamieni
Naszą miłością wolność, równość, lud".*

Szczególnie serdeczne więzy łączyły Radę Pedagogiczną z Kołem Rodziców. Od pierwszej chwili istnienia szkoły wytworzyła się atmosfera ogólnej życzliwości i radości. Wspólnie przeżywano radości i przykrości, triumfy i niepowodzenia poszczególnych członków społeczności szkolnej. Zofia Zaniewicz tak opisała pierwsze dni pobytu w szkole:

"Takiej młodzieży jaka wówczas podjęła naukę w tej szkole chyba drugiej nie było na świecie. Gorąca, żywa, serdeczna, upojona radością, że nareszcie może już uczyć się w polskiej szkole, że skończyły się okrutne lata okupacji hitlerowskiej - lękliwe przemykania się podwórkami, ulicami na komplety tajnego nauczania. W szkole przez cały dzień wrzało jak w ulu. W pokoju na-

uczycielskim zawsze pełno i gwaro. To nic, że nie było czym ani na czym pisać, to nic że zarówno uczniowie jak i nauczyciele nie mieli całych butów do chodzenia, nic nie było w stanie załamać wiary w to, że jutro na pewno będzie lepsze niż dziś"¹².

Praca wychowawcza biegła różnymi torami i przybierała różne formy. Bezpośrednie oddziaływania wychowawców na poszczególne zespoły klasowe i na poszczególnych uczniów oraz poprzez młodzieżowe organizacje i zespoły świetlicowe przynosiły oczekiwane rezultaty. Zespoły taneczne i teatralne pracowały przez kilka lat pod kierunkiem Jadwigi Gorzechowskiej rozmaitowanej w mazowieckim folklorze. Dzięki niej nawiązana została współpraca ze znanym działaczem kultury na terenie Płocka druham Wacławem Milke. Wspólne występy przynosiły podczas wielu eliminacji na szczeblu wojewódzkim pierwsze miejsca lub jedne z pierwszych. Absolwenci często wspominali ile to miłych i wesołych chwil przeżyli opracowując inscenizację "Golono-strzyżono", "Pani Twardowskiej", czy "Ślubów panińskich". Organizowano też koła samokształceniowe, w których młodzież bezpłatnie korzystała z pomocy nauczycieli. Poszczególne klasy przygotowywały pod kierunkiem wychowawców i nauczycieli podwieczorki połączone z tańcami, na których bawiono się serdecznie i wesoło. Dużą aktywność wykazali szkolni sportowcy, którzy pod kierunkiem nauczycieli wychowania fizycznego uczestniczyli w różnych zawodach na szczeblu powiatu, województwa i na spartakiadach międzyszkolnych zdobywając wiele dyplomów, nagród i medali¹³.

Staraniem Marii Biernatowej 23 maja 1945 roku szkoła została upaństwowiona i przekazana Kuratorium Okręgu Szkolnego Warszawskiego. Pierwszego czerwca Kuratorium Okręgu Szkolnego Warszawskiego po otrzymaniu Zarządzenia Ministra Oświaty z dnia 23 kwietnia 1945 roku i 21 sierpnia 1945 roku wyraziło zgodę na uruchomienie z dniem 1 września 1945 roku klasy pierwszej Państwowego Gimnazjum Krawieckie-

go oraz Państwowej Szkoły Bieliźniarskiej w Płocku¹⁴. Koło Rodziców oraz Rada Pedagogiczna przesyłały serdeczne podziękowania za upaństwowienie szkoły zarówno Kuratorium Okręgu Szkolnego Warszawskiego jak i Naczelnikowi Wydziału Szkół Zawodowych - inż. Antoniemu Tryczyńskiemu¹⁵.

Następnie w zgodzie z Zarządzeniem Ministra Oświaty z dnia 17 czerwca 1948 roku przeprowadzono z dniem 1 września 1948 roku reorganizację szkoły na Państwowe Liceum Przemysłu Odzieżowego /I stopnia/ o kierunku krawieckim i bieliźniarskim¹⁶. Po dwóch latach szkołę przejęła Dyrekcja Okręgowa Szkolenia Zawodowego. Na podstawie Zarządzenia Centralnego Urzędu Szkolenia Zawodowego dnia 18 kwietnia 1950 roku oraz z dnia 27 czerwca 1950 roku na miejsce pierwszej klasy Państwowego Liceum Odzieżowego utworzona została z dniem 1 września 1950 roku pierwsza klasa Państwowej Zasadniczej Szkoły Odzieżowej w Płocku¹⁷. W październiku 1952 roku Centralny Urząd Szkolnictwa Zawodowego przekazał szkołę Ministerstwu Przemysłu Drobnego i Rzemiosła, a w roku 1954 szkołę odzieżową przejął Centralny Związek Spółdzielczości Pracy¹⁹. Od tego momentu zaczęto wprowadzać nowe kierunki szkolenia zawodowego, traktując jednak kierunek odzieżowy, jako główny-podstawowy kierunek. W 1958 roku zamknięto dział bieliźniarski, rozbudowując warsztaty krawiectwa damskiego lekkiego i ciężkiego oraz dział krawiectwa męskiego. W 1959 roku wprowadzono nowy dział fryzjerstwo damskie i męskie. W tym czasie Maria Biernatowa ze względu na stan zdrowia przeszła na rentę inwalidzką, a kierownictwo szkoły przejął Franciszek Dorobek, który wkrótce został powołany na stanowisko wiceprzewodniczącego Miejskiej Rady Narodowej, a na jego miejsce władze oświatowe mianowały Zofię Zaniewicz.

W 1963 roku otworzono dział monter radia i telewizji oraz prac- farbiarz. W 1968 roku zakończono szkolenie na dziale prac- farbiarz a wprowadzono modniar-

Zespół Szkół Odzieżowych Nr 8 w Płocku w jubileuszowym roku 1995. Budynek wybudowany w ok. 1870 roku.

stwo. Od dnia 1 sierpnia 1969 roku obowiązki dyrektora szkoły przejął Władysław Łakomski²⁰.

We wrześniu 1970 roku przyjęto uczniów do pięciu klas pierwszych o kierunkach krawiecki, dziewiarski, skórzany, stolarski. Liczba klas i młodzieży uczącej się w pierwszym dwudziestolecu latach układała się różnie. Były okresy, kiedy naukę prowadzono w dwunastu klasach. Pod koniec lat 60. liczba klas wynosiła przeważnie siedem, a przeciętna liczba uczniów szacowała się w przedziale 250-280.

Przez wszystkie lata systematycznie ulepszano i zmieniano wnętrze szkoły, gromadzono pomoce naukowe i w miarę możliwości unowocześniano warsztaty szkolne. Zwiększał się stan posiadania i przestrzeń szkoły. Przy pomocy władz miejskich stopniowo przekwaterowywano rodziny mieszkające w gmachu szkolnym do mieszkań w mieście. Rozpoczynano pracę w czterech salach lekcyjnych przy stanie 250 młodzieży, a w 1970 roku dysponowała szkoła pięcioma salami do nauki przedmiotów ogólnokształcących i sześcioma salami na zajęcia warsztatowe /łącznie dysponowała 12 salami/. Gabinet dyrektora, kancelaria ogólna szkoły, księgowość, magazyn, krojownia, biblioteka, pokój lekarski otrzymały własne pomieszczenia²¹.

W latach 1948-1949 i 1950 roku dzięki staraniom Marii Biernatowej rozpoczęto budowę gmachu szkolnego o kubaturze około 17000 m³ przy ul. Kilińskiego 4. W 1950 roku miały być zakończone prace budowlane i urządzenia wewnętrzne. Dnia 1 września 1950 roku rozpoczęcie nowego roku szkolnego miało odbyć się w nowym budynku. Tymczasem za zgodą miejscowych władz Centralny Urząd Szkolenia Zawodowego przekazał ten budynek Szkole Metalowej w Płocku. Szkoła ta mieści się tam do dnia dzisiejszego. Trzeba zaznaczyć, że był to pierwszy budynek szkolny wybudowany po wojnie. Następne budynki dla innych szkół zaczęły powstawać po dobrych kilku latach²².

Przyczyną wielu kłopotów organizacyjnych i wychowawczych był brak większej sali, w której można by organizować wspólne zebrania, narady, masówki, akademie oraz wykorzystać na lekcje wychowania fizycznego. W 1968 roku został dobudowany do szkoły pawilon, który spełniał częściowo skromne marzenia zarówno nauczycieli jak i młodzieży²³.

Zmieniająca się Dyrekcja Szkoły jak również Rada Pedagogiczna dokonały w ciągu pierwszego dwudziestolecia istnienia szkoły wielu starań by stworzyć młodzieży możliwie najlepsze i najwygodniejsze warunki do nauki i zabawy. Szkoła objęta była pełną opieką lekarską. Najrozszaitsze inspekcje z Wydziału Zdrowia zawsze podkreślały, że szkoła mimo bardzo ciężkich warunków lokalowych utrzymywana była starannie, wszędzie przebijała duża troska, ład i porządek.

Szkoła coraz silniej wzrastała w życie miasta i stawała się coraz bardziej znana. Mieszkańcom Płocka nie była obca nazwa "Igiełki" - tak potocznie nazywano szkołę odzieżową dla dziewcząt przy ul. Sienkiewicza 26. Młodzież i wychowawcy uczestniczyli we wszystkich akcjach społeczno-politycznych i kulturalnych. Szkoła zawsze była gotowa do pracy na rzecz miasta

Płocka. W szkole od pierwszych chwil istnienia skupiała się młodzież robotniczo-chtopska borykająca się często z trudnymi warunkami życiowymi. Szkoła starała się by te trudności zmniejszyć. Około 40 % młodzieży korzystało z akcji stypendialnej.

Komitet Rodzicielski z własnych funduszy pomagał tym, którzy takiej pomocy potrzebowali. Przyznawano jednorazowe bezzwrotne zapomogi pieniężne lub kupowano rzeczy pierwszej potrzeby. W ciągu pierwszych 25 lat istnienia szkoły spora gromadka absolwentów wyruszyła w świat by podjąć trudy dorosłego życia. Wielu byłych uczniów zajmowało odpowiedzialne stanowiska pracując w różnych przedsiębiorstwach, zakładach i spółdzielniach. W 1970 roku przedstawiało się to następująco:

dział odzieżowy ukończyło 1321 absolwentów
dział fryzjerski 282
dział telewizyjno-radiowy 162
dział pralniczo-farbiarski 186
dział modniarski 29
Razem ukończyło: 1980 absolwentów²⁴.

Skład Rady Pedagogicznej również ulegał pewnym zmianom. Część nauczycieli przeniosła się do innych miast, część przeniesiona została na inne stanowiska. Do pracowników najdłużej pracujących w tej szkole do 1970 roku należy zaliczyć Adama Dylewskiego, Zofię Zaniewicz i Marię Rymgay#o. Na podstawie rejestru można stwierdzić, że ponad 100 osób należy do wspólnej listy pracowników szkoły. Z tej liczby w 1970 roku pracowało 25 osób, ponieważ 63 osoby zmieniły miejsca pracy, a często i miejsca zamieszkania²⁵.

W 1970 roku nie dysponowano pełną informacją o losach absolwentów. Kilkakrotnie podejmowano próby zorganizowania koła absolwentów, założenia spółdzielni absolwentów, które zakończyły się niepowodzeniem. W 1970 roku podczas zjazdu absolwentów ponownie podjęto taką próbę. Część absolwentek ukończyła studia wyższe, część zdobyła wykształcenie średnie²⁶.

Do absolwentek, które podjęły pracę w szkole w charakterze nauczycieli praktycznej nauki zawodu należy m. in. Ewa Okrągła, która pełniła funkcję Kierownika Warsztatów Szkolnych w latach 1953-1956 oraz 1970-1984 tj. do chwili odejścia na emeryturę. Drugie dwudziestolecie szkoły przypada na lata 1970-1985, które są kolejnym okresem rozwoju nowych kierunków nauczania w szkole. W 1973 roku, po dwóch latach kierowania szkołą przez Adama Wojtalewicza, obowiązki dyrektora szkoły przejął Stanisław Laskowski, który pełnił tę funkcję przez szesnaście lat przypadających na okres znacznego rozwoju szkoły podlegającej zarówno Centralnemu Związkowi Spółdzielczości Pracy jak i Ministerstwu Oświaty.

Z dniem 1 września 1973 roku otworzono Technikum Włókiennicze o specjalności dziewiarskiej na podbudowie Zasadniczej Szkoły Zawodowej dla młodzieży niepracującej²⁷. W 1981 roku w trzyletniej Zasadniczej Szkole Zawodowej w dziewięciu klasach młodzież pobierała naukę w trzech następujących kierunkach: krawiectwo odzieży damskiej lekkiej i odzieży męskiej, dziewiarstwo maszynowo-ręczne oraz stolarstwo. W

budynku szkolnym przy ul. Sienkiewicza 26 wydzielono pięć sal o ogólnej powierzchni 220 m² przeznaczonych na warsztaty szkolne, w których prowadzono zajęcia praktyczne w następujących zawodach: krawiectwo odzieży damskiej lekkiej, krawiectwo odzieży męskiej i dziewiarstwo maszynowo-ręczne. W warsztatach znajdowało się 86 stanowisk pracy, w tym 41 obróbki ręcznej, 39 obróbki maszynowej oraz 6 stanowisk pomocniczych. Pracownie krawieckie wyposażone zostały w nowy park maszynowy w tym: 3 stebnówki podstawowe, 10 maszyn wieloczynnościowych, 1 podszywarka, 8 overloków i 4 maszyny specjalne. Pracownie dziewiarskie wyposażone zostały w maszyny dziewiarskie saneczkowe dwupłytkowe nr 8 i nr 5 oraz jedнопłytkowe. Łącznie wszystkich maszyn w warsztatach szkolnych było 16 sztuk. W krojowni zainstalowano nowe krajarki ręczne: pionowe i poziome. W strukturze organizacyjnej warsztatów szkolnych wydzielono komórki: przygotowanie produkcji /krojownia/ i kontroli jakości. Ze względu na niewystarczającą ilość pomieszczeń warsztatowych i konieczność częstych zmian profilu szkoły nie było możliwości zorganizowania dla wszystkich kierunków kształcenia praktycznej nauki zawodu w warsztatach szkolnych. Na ogólną ilość 318 uczniów Zasadniczej Szkoły Zawodowej w warsztatach szkolnych praktyczną naukę zawodu pobierało 203 uczniów co stanowiło 60,7 %²⁸.

W całości praktyczną naukę zawodu zorganizowano tylko dla kierunku krawieckiego jako wiodącego od początku istnienia szkoły. Dla kierunku dziewiarz maszynowo-ręczny nie było możliwości zorganizowania praktycznej nauki zawodu w warsztatach szkolnych. Uczennice drugich klas dziewiarskich przez pół roku odbywały praktyczną naukę zawodu w Spółdzielni Przemysłu Dziewiarskiego "Stilana" CZSP w Płocku, a w drugim semestrze w warsztatach szkolnych. Klasy o kierunku stolarskim w całości pobierały praktyczną naukę zawodu w Zakładach Przemysłu Meblarskiego Spółdzielczości Pracy w Płocku. Dzięki współpracy ze spółdzielniami pracy działającymi na terenie miasta Płocka możliwa była realizacja praktycznej nauki zawodu Plan szkoleniowo-produkcyjny przez kilkanaście lat wykonywano w 100 %, a roku szkolnym 1980/1981 wartość jego wyniosła 750 tys. złotych. W surowce i materiały warsztaty szkolne zaopatrywały się za pośrednictwem Spółdzielni Sprzemysłu Dziewiarskiego "Stilana", Spółdzielni Pracy Krawieckiej CZSP oraz Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa Handlu Wewnętrznego. Ponadto nawiązano kontakty z Zakładami Przemysłu Odzieżowego Cotex" w Płocku, Zakładami Przemysłu Dziewiarskiego "Perła" i Zakładami Przemysłu Lniarskiego w Żyrardowie. Z zakładów tych szkoła otrzymywała niewielkie ilości odpadów produkcyjnych, które wykorzystywano do ćwiczeń na zajęciach praktycznej nauki zawodu oraz do produkcji.²⁹

W latach 70-tych i 80-tych działalność pozalekcyjna prowadzona była przez różnorodne kluby i organizacje młodzieżowe oraz Spółdzielnię Uczniowską, Samorząd Szkolny i Szkolne Koło Sportowe³⁰. Najwięcej klubów zainteresowań pracowało przy szczepie harcerskim.

Należały do nich m. in. klub wiedzy społeczno-politycznej, plastyczny, recytatorski, hafciarski. Do Związku Harcerstwa Polskiego należało około 55 % młodzieży szkolnej. Szczep harcerski liczył 12 drużyn /tyle ile klas/ i prowadził działalność w dwóch podstawowych kierunkach. Pierwszym z nich była praca na zewnątrz szkoły. Przejawiała się we współpracy z Chorągwią Płocką w organizowaniu różnego rodzaju imprez na terenie Płocka m. in. przy obsłudze pilotarskiej Festiwalu Folklorystycznego, wykonywaniu elementów dekoracyjnych, urządzaniu wystaw. W ramach drugiego kierunku wewnątrzszkolnego działalność harcerska polegała na pracy szkoleniowej. Szkolenia odbywały się w drużynach i zastępach z zakresu wiedzy ogólnoharcerskiej i specjalistycznej dotyczącej samarytanki, terenoznawstwa i historii Związku Harcerstwa Polskiego. Poza tym organizowano zajęcia turystyczno-rekreacyjne takie jak obozy, biwaki i rajdy.

Ożywioną działalność na terenie szkoły prowadziła także Spółdzielnia Uczniowska. Rozwijała się w kierunkach takich jak handlowo-usługowy, szkoleniowy i kulturalno- oświatowy. W działalności handlowo-usługowej prowadzona była sprzedaż zeszytów, przyborów szkolnych, tarcz, słodyczy i napojów. W zakresie szkolenia organizowano korespondencyjne kursy księgowości obowiązującej w Spółdzielni Uczniowskiej oraz różnego rodzaju konkursy. W latach 1979-1980 przeprowadzono m. in. konkursy pod hasłami: "Młodego Spółdzielcy", "Co powinniśmy wiedzieć o spółdzielczości", "Spółdzielnia Uczniowska szkołą gospodarowania i samorządności". Ponadto zbierano pamiątki obrazujące rozwój ruchu spółdzielczego na terenie Płocka i okolic.

Samorząd Uczniowski rozwijał swoją działalność w kilku sekcjach, a mianowicie nauki, porządku, redakcyjnej, imprez artystycznych. Sekcja nauki organizowała konkursy na najlepszego ucznia, sporządzała wykresy frekwencji i osiągnięć poszczególnych klas w skali szkoły. Sekcja porządkowa organizowała dyżury, przeprowadzała kontrolę klas pod względem czystości i rozwijała współzawodnictwo między klasami w zakresie porządku. Sekcja redakcyjna przygotowywała gazetkę ścienną, w której przedstawiała codzienne życie szkoły. Sekcja imprez artystycznych współpracowała w organizowaniu uroczystości szkolnych.

Na terenie szkoły działało Szkolne Koło Sportowe, w którym były cztery sekcje: piłki siatkowej, pływania, tenisa stołowego i biegów na orientację. Pomimo bardzo trudnych warunków dla rozwoju wychowania fizycznego /brak własnej sali gimnastycznej i boiska sportowego/ osiągnano dobre wyniki w spartakiadach międzyszkolnych. Wychowanki szkoły odzieżowej, które należały do kadry narodowej to: Wanda Stefańska - lekkoatletyka, Jadwiga Kawalek - tenis stołowy, Mariola Serek i Małgorzata Rudkowska-wioślarstwo.

W ciągu czterdziestu lat istnienia szkoły mury jej opuściło 2735 absolwentów. W tym na poziomie Zasadniczej Szkoły Zawodowej-2475, a na poziomie technikum 260. Około 50% kończących szkołę zdobyło zawód krawiecki. Pozostałe zawody to: dziewiarz maszynowo-ręczny, monter radia i telewizji, konserwator wy-

robów włókienniczych, fryzjer i stolarz³¹.

W środowisku szkoła cieszyła się dużym uznaniem i atrakcyjnością kierunków kształcenia dziewcząt. Podczas uroczystości jubileuszowych w 1985 roku wyróżniono szkołę oraz poszczególnych nauczycieli i pracowników medalami, odznakami i dyplomami. Od Centralnego Związku Spółdzielczości Pracy szkoła otrzymała Dyplom i Medal "Za zasługi dla spółdzielczości pracy". Prezydent Miasta Płocka przyznał szkole Medal "Za zasługi dla miasta Płocka". Wielu pracownikom wręczono złote odznaki "Zasłużonego dla spółdzielczości pracy" i dyplomy uznania³².

Zasadnicza Szkoła Zawodowa i Technikum Zawodowe CZSP w Płocku prowadziła stałą i rzeczową współpracę z Centralnym Związkiem Spółdzielczości Pracy w Warszawie, Wojewódzkim Związkiem Spółdzielczości Pracy w Płocku, spółdzielniami pracy na terenie Płocka i województwa płockiego oraz Powszechną Spółdzielnią Spożywców "Zgoda" w Płocku. Młodzież wraz z nauczycielami przedmiotu spółdzielczość - uczestniczyła w Zebraniach Obwodowych PSS "Zgoda" w Płocku, przygotowywała część artystyczną na Walne Zgromadzenia w spółdzielniach pracy organizując m. in. akademie rocznicowe z okazji "30-lecia działalności CZSP", "40-lecia Spółdzielni Pracy "Jedność" w Sierpcu", "170. rocznicy Hrubieszowskiego Towarzystwa Rolniczego", "160 rocznicy śmierci Stanisława Staszica". Lekcje spółdzielczości odbywały się w Izbie Tradycji PSS "Zgoda", wykorzystywano pomoce naukowe sprowadzone z Muzeum Ruchu Spółdzielczego w Nałęczowie. Spółdzielnia Uczniowska "Igiełki" systematycznie współpracowała z PSS "Zgoda" w Płocku. W 1983 roku nauczyciel przedmiotu spółdzielczość uczestniczył w obradach II Światowej Konferencji Spółdzielczości Pracy w Warszawie. Szkoła Odzieżowa CZSP w Płocku była organizatorem szkolnych konkursów o spółdzielczości oraz współorganizatorem eliminacji regionalnych i ogólnopolskich Konkursu Wiedzy o Polsce i Spółdzielczości. Młodzież uczestnicząca w wymienionych konkursach zajmowała czołowe miejsca w poszczególnych eliminacjach, zdobywała dyplomy i nagrody.

Uchwałą Zarządu CZSP Nr 2/89 oraz Uchwałą Rady CZSP Nr 5/89 z dnia 10 stycznia 1989 roku postanowiono przekazać nieodpłatnie Zasadniczą Szkołę Zawodową i Technikum Zawodowe CZSP w Płocku na rzecz Urzędu Wojewódzkiego Kuratorium Oświaty i Wychowania w Płocku z dniem 31 marca 1989 roku. Przedmiotem przekazania-przejęcia była nieruchomości przy ul. Sienkiewicza 26 /szkoła i warsztaty/ o pow. 8831 m² stanowiąca własność Skarbu Państwa/ nr hip. 12/489/. Składniki majątkowe szkoły i warsztaty szkolnych będące przedmiotem przekazania-przejęcia miały wartość ok. 8, 2 mln zł³³.

W latach 1989-1992 obowiązki dyrektora szkoły pełniła Halina Michalak, a następnie - Danuta Janicka kierująca szkołą do chwili obecnej.

Decyzją Wojewody Płockiego z dnia 27 września 1989 roku Technikum Zawodowe w Płocku w roku

szkolnym 1989/1990 rozpoczęło kształcenie uczniów w specjalności dziewiarstwo i krawiectwo lekkie na podbudowie zasadniczej szkoły zawodowej³⁴.

Z dniem 1 września 1992 roku zostało założone Technikum Zawodowe w Płocku, ul. Sienkiewicza 26 - na podbudowie szkoły podstawowej. W 1992/1993 szkoła rozpoczęła kształcenie w zawodzie technik odzieżowy, specjalność: krawiectwo³⁵.

Kolejnym etapem reorganizacji szkoły było utworzenie z dniem 1 września 1992 roku Zespołu Szkół Odzieżowych Nr 8 w Płocku, ul. Sienkiewicza 26, który obejmuje takie szkoły jak:

1/ Zasadnicza Szkoła Zawodowa w Płocku, ul. Sienkiewicza 26

2/ Technikum Zawodowe w Płocku, ul. Sienkiewicza 26 - na podbudowie zasadniczej szkoły zawodowej;

3/ Technikum Zawodowe w Płocku, ul. Sienkiewicza 26 - na podbudowie szkoły podstawowej³⁶.

Ponadto jak wynika z decyzji Kuratora Oświaty w Płocku z dnia 30 września 1993 roku:

"Przekształca się z dniem 1 października 1993 roku Warsztaty Szkolne Zespołu Szkół Odzieżowych Nr 8 w Płocku, ul. Sienkiewicza 26, w działalność produkcyjną, usługową i handlową w branży odzieżowej, finansowaną w formie środków specjalnych o nazwie: Warsztaty Odzieżowe Zespołu Szkół Odzieżowych Nr 8 w Płocku, ul. Sienkiewicza 26"³⁷.

Szkoła otwarta 12 kwietnia 1945 roku przez całe pięćdziesięciolecie istnienia w sposób elastyczny zmieniała profile kształcenia, starając się przystosować je do potrzeb miasta Płocka i najbliższego regionu oraz zasilając w wykwalifikowaną kadrę spółdzielczości pracy, przemysł lekki, rzemiosło i usługi. Szkoła także służyła w środowisku z bardzo dobrych metod wychowawczo-opiekuńczych. Obecnie realizowane są również zadania postawione przed szkołą przez jej organizatorów. Nawiązanie do tradycji widoczne jest m. in. poprzez systematyczną współpracę Samorządu Uczniowskiego z druhami Waclawem Milke. Młodzież szkolna bezpłatnie wykonała dla Harcerskiego Zespołu Pieśni i Tańca "Dzieci Płocka" szesnaście sztuk historycznych sztandarów o wartości około 30 mln zł, wzorowanych na oryginalnych, wypożyczonych z Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie. Bardzo wysoko ocenili wykonanie tych sztandarów prezes Polskiej Federacji Rycerskiej Zygmunt Kwiatkowski.

Od początku istnienia szkoły do chwili obecnej mury szkolne opuściło 3875 absolwentów. Zasadniczą szkołę Zawodową ukończyło 3395, a Technikum Zawodowe 480 absolwentów.

W latach 1945 - 1995 szkoła przy ul. Sienkiewicza 26 przechodziła różne etapy rozwoju, ale zgodnie ze słowami wypowiedzianymi przez Prezesa Koła Rodziców dnia 12 kwietnia 1945 roku podczas "uroczystości otwarcia pożytecznej placówki kształcenia polskiej młodzieży"³⁸, starała się zawsze być użyteczna dla społeczeństwa.

Przypisy

- ¹ Z. Sokołowski, M. Sołtysiak, *Płock*. Warszawa 1975, s. 106.
- ² Pismo Dyrektora Szkoły - M. Biernatowej i Prezesa Koła Rodziców - I. Rudnickiego z dnia 19. 04. 1945 r. - Do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w Warszawie.
- ³ Rękopis Zofii Zaniewicz.
- ⁴ Dokument wydany przez Radę Narodową m. Płocka Wydział Mieszkańcy L. 191, z dnia 1. 06. 1945 r.
- ⁵ Pismo do Centralnej Komisji Związków Zawodowych w Warszawie z dnia 19. 04. 1945 r.
- ⁶ Rękopis Zofii Zaniewicz.
- ⁷ Pismo do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 19. 04. 1945 r.; Kronika Państwowego Gimnazjum Krawiecko-Bielżyńskiego w Płocku z lat 1945 - 1948/49;
- ⁸ Rękopis Zofii Zaniewicz.
- ⁹ Tamże.
- ¹⁰ Rękopis - Memoriał do Ministra Oświaty w sprawie Gimnazjum i Szkoły Zasadniczej Białżyńsko-Krawieckiej w Płocku.
- ¹¹ *Kronika Państwowego Gimnazjum Krawiecko-Bielżyńskiego w Płocku z 1945 - 1948/49*; Rękopis Zofii Zaniewicz.
- ¹² Rękopis Zofii Zaniewicz.
- ¹³ Tamże.
- ¹⁴ Pismo Kuratorium Okręgu Szkolnego Warszawskiego L. dz. II I-5418/45, Warszawa dnia 1 czerwca 1945 r.; Zarządzenie Ministra Oświaty z dnia 21 sierpnia 1945 r./Nr III-411/45/N.
- ¹⁵ Pismo Dyrekcji Szkół, Koła Rodziców i Rady Pedagogicznej skierowane do Kuratorium Okręgu Szkolnego Warszawskiego z dnia 9. 06. 1945 r.; Pismo Koła Rodziców i Rady Pedagogicznej skierowane do Naczelnika Wydziału Szkół Zawodowych inż. Antoniego Tryczyńskiego w Warszawie.
- ¹⁶ Pismo Kuratorium Okręgu Szkolnego Warszawskiego z dnia 5. 07. 1948 r. /Nr III-23190/48/.
- ¹⁷ Pismo Dyrekcji Okręgowej Szkolnictwa Zawodowego w Warszawie z dnia 21. 11. 1950 r./Nr II-24796/50/.
- ¹⁸ Rękopis Zofii Zaniewicz.
- ¹⁹ Uchwała Nr 664/54 Prezydium Rządu z dnia 25 września 1945 roku w sprawie przekazania CZSP niektórych państwowych szkół zawodowych.
- ²⁰ Rękopis Zofii Zaniewicz.
- ²¹ Tamże.
- ²² Tamże.
- ²³ Tamże.
- ²⁴ Tamże.
- ²⁵ Tamże.
- ²⁶ Tamże.
- ²⁷ Pismo Ministerstwa Oświaty i Wychowania z dnia 14. 04. 1973 r./Nr KZ 1-014-15/73/.
- ²⁸ Informacja o działalności ZSZ i TZ CZSP w Płocku z dnia 23. 01. 1981 r. sporządzona przez Stanisława Laskowskiego.
- ²⁹ Tamże.
- ³⁰ Tamże.
- ³¹ Notatka prezentująca ZSZ i TZ CZSP w Płocku z dnia 16. 04. 1985 r. sporządzona przez Stanisława Laskowskiego.
- ³² Tamże.
- ³³ Pismo Biura Samorządu i Szkolenia CZSP w Warszawie z dnia 24. 01. 1989 r./Nr SO 4/MD/33/89/; Pismo Urzędu Wojewódzkiego Kuratorium Oświaty i Wychowania w Płocku z dnia 28. 09. 1989 r. /Nr OW.II.5050-12/89/; Umowa w sprawie przekazania-przejęcia Technikum Włókienniczego i Zasadniczej Szkoły Zawodowej w Płocku, ul. Sienkiewicza 26.
- ³⁴ Decyzja Nr 52/89 Wojewody Płockiego z dnia 27. 09. 1989 r. w sprawie przekazania szkoły.
- ³⁵ Decyzja Kuratora Oświaty w Płocku z dnia 12. 05. 1992 r. Nr OW.II.014-37/92/ w sprawie założenia szkoły publicznej.
- ³⁶ Decyzja Kuratora Oświaty w Płocku z dnia 12. 05. 1992 r. Nr OW.II.014-38/92 w sprawie utworzenia zespołu szkół.
- ³⁷ Decyzja Kuratora Oświaty w Płocku z dnia 30. 09. 1993 r. Nr WP.2.014-41/93/ w sprawie przekształcenia gospodarstwa pomocniczego w środki specjalne.
- ³⁸ *Kronika Państwowego Gimnazjum Krawiecko-Bielżyńskiego w Płocku z lat 1945 - 1948/49*.